List 41. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. oktobra 1869.

Gospodarske stvari.

Kaj je namen umnega plemenjenja in kaj o tem skušnje učé?

Namen umnega plemenjenja je, da si gospodar priredí dobre in lepe živine, kakor je potrebuje za svoje gospodarstvo. Navadno je gospodarjem bolj vstreženo z dobro živino, kakor z lepo: če pa zamore oboje zediniti, je pa tolikanj bolje. Lepota se tudi rada vjema z dobroto, in tako gospodar, ki potrebuje težke živine, močnega konja imenuje lepega, čeravno ni izdelan v vsem životu po razmerah žlahnega Arabca. Dobra živina je mnogokrat tudi lepa, zlasti kar vprežno živino zadeva, ker tista naprava in postava glave, vratú, hrbta, križa in nog, ki dela konja lepega, ga dela večidel tudi dobrega.

Priredba lepe in dobre živine se opira na stanovitno postavo natore, po kteri se lastnosti starišev prenašajo na otroke. Kakor stariši, tak otrok — to je pravilo, ki večidel veljá, čeravno ne vselej.

Umnim gospodarjem je tedaj na voljo dano si izrejevati dobro in lepo živino, če le hočejo in tudi morejo umno ravnati v živinoreji. Kakor si gospodar zamore zaploditi le lepo in dobro sadje v svoj vrt, v kterem so poprej edine lesnike bile, ravno to zamore tudi gospodar v svojem hlevu doseči, — pa cepiti je treba drevje, ga požlahnovati, mu streči pridno in prilivati itd. Kakor na vrtu, tako v hlevu! Brez uma in pridnosti ne bo nikjer in nikoli nič.

Očiten izgled resnice te so nam mnogotere dežele, ki so jo na visoko stopinjo pripravile z umno in skrbno rejo živine. Kaj mislite, da so Angleži od nekdaj take konje, Švajcarji in Štajarci od nekdaj taka goveda imeli? Nikarte? Vemo, da veliko in največ storí rod, zrak, živež — pa vsega vendar ne, in Španjce, ki so nekdaj imeli najžlahnejše merinoške ovce, so poslednji čas že prekosili Saksonci.

Očiten izgled, koliko je ležeče nad umnim plemenjenjem, nam je tudi človeški rod. Kako močen in čvrst je bil nekdaj, — kakošen pa je sedaj in kakošen še bo, ako se v dovoljenji zakonskega stanú ne bo nič gledalo na telesne lastnosti. Če nektero nevesto in nekterega ženina pogledamo, moj Bog! kakošna sta! v bolnišnico ju poslati bi bolj pametno bilo, kakor jim pravico dati, ljudstvo množiti. Iz tute bo le tuta, in iz pokveke bo le spet pokveka. In tako hira rod za rodom, in nemožen na truplu je nemožen tudi v duhu. Tù se tudi očitno vidi, kaj je iz tega, ako se „vse križem“ pari.

Skušnje mnozih let in mnozih dežel so o prenašanji životnih lastnosti starišev na mlade učile sledeče:

1. Na očetih je pri plemenjenji res veliko in največ ležeče, pa vendar ne vse, tudi matere premorejo veliko.

2. Po očetu se izdeluje večidel sprednji del života, koža in dlaka, in sploh vnanjstvo, — po materi pa bolj zadnji del života, velikost mladega in pa notranjstvo, to je, kri, iz ktere se dela meso, mleko, mast, volna itd. in pa duh. Očiten dokaz tega nam je mula; mula je otrok matere kobile in pa očeta osla; poglej jo in vidil boš, kako ji pri glavi osel vùn gleda, — in da je velika kot kobila itd. Zato je pa tudi znano, da se manjša živina možkega spola po veči ženskega spola veča naredí in zlepša. Zato, če hočeš dobro molzno kravo imeti, je treba, da ni le krava (mati) dobra mlekarica, temuč tudi bik (oče) mora biti sin dobromolzne matere.

3. Če bolj stanovitne, po mnozih rodovih nepremenljivo podedovane lastnosti imata oče ali mati, toliko gotovejše je, da tista stanovitna kri se bo prelila tudi v mladino. Če ni živina prave utrjene korenine, se bojo tiste dobre lastnosti, ki jih ima, rade pogubile. Zato tudi pri živini po pravici veljá hvala, če zamoremo reči: „to je še živina stare korenine“.

4. Če sta si oče in mati bolj razločna med sabo, toliko slabeja bo mladina in toliko teže je, dobre ali žlahne lastnosti ene straní spraviti v mladega. Oče in mati si morata v telesnosti enaka biti, potem bo lahko tudi mladina taka; namesto da bi živinorejec z različnimi stariši si zboljšal rod, ga bo še večkrat spačil; tako, na priliko, je znano, da žlahni ovni z grobimi ovcami naredé mlade, kterim se volna „cvirna“, da skor ni za nobeno rabo.

5. Napake in bolezni starišev se pokažejo včasih še le v poznejšem rodu; včasih v prvem ni nič videti tiste napake, ki jo ima oče ali mati, v tretjem ali četrtem pa. Tako tudi nekteri otroci niso ne očetu ne materi podobni, dedcu ali babici (stari materi) pa.

6. Od premladih slabih, pa tudi od starih slabotnih mater, pravijo, da rodé posebno rade mlade možkega spola, nasproti pa po mladih slabih očetih pride več mladine ženskega spola na svet.

7. Sploh je število možke in ženske mladine si zelo enako, tako, da ne moremo ravno reči, da bi prišlo več živine možkega spola na svet kakor ženskega.

Domovina mnogovrstnih sadežev.

Marsikteri izmed naših sedanjih kmetičev bi rad vedel in izvedel: od kod je prišel k nam ta ali uni sadež, o kterem prosto ljudstvo misli, da je naš že od nekdaj. — Hočem jim tedaj vstreči in jim za kratek čas navesti domovino nekterih imenitniših in nam zelo potrebnih sadežev.

Jabelka so prišla iz Sirije in Egipta na Grško, od tod pa na Laško in iz Laškega so se razširjala naprej po svetu. Rimci so jih poznali le 29 plemen, in tisto drobno jabelko, ki se še dandanašnji „Api“ imenuje, zasadil je „Apij“ na Laško.

Češplje ali slive so v Siriji ali Armeniji domá; ob času križarskih vojsk so jih zaplodili na Francosko in Nemško. Tista sliva, ki se še dandanašnji „damaščanka“ imenuje, domá je iz mesta Damaska. Nekdaj so iz jutrovih dežel le samo suhe slive v Evropo vozili.

Črešnje so dobili najpoprej v Rim iz Ponta v mali Aziji. Neki „Lukul“ jih je 100 let pred Kristusovim rojstvom iz azijskega mesta „Cerasus“ prinesel v Rim; od tod se v latinskem jeziku še dandanašnji črešnji „cerasus“ pravi. Leta 40. so prišle črešnje na Angleško. — Lavorove ali lorberjeve črešnje so se imenovale tiste prijetno grenkljate črešnje, ktere so Rimci cepili na lavorjevo drevje.

Hruške so najboljše prišle iz Aleksandrije, iz Numidije, Sirije in Grškega. Plinij jih je poznal že 34 plemen. Tiste prijetno-dišeče hruške, ki se „bergamote“ imenujejo, so prišle še le ob času križarskih vojsk iz Perzije ali Turčije v Evropo. — Bergamot je turška beseda in se po našem pravi: „kneginja“.

Breskve smo prejeli iz Perzije; ob času imenitnega latinskega pisatelja „Plinija“ je bilo znano, da so breskve v Perziji strupene, da pa zgine ta strup iz njih, kedar se presadijo v tuje bolj severne kraje. Breskvova jederca tudi pri nas niso brez strupa, in sicer tistega, ki se „pruska kislina“ (Blausäure) imenuje.

Marelice so v Aziji domá. Kakih 40 let pred Kristusovim rojstvom so prišle v Rim, in od tod so se razširile dalje po svetu. Najprva murba na Francoskem je bila h koncu križarskih vojsk blizo „Moutelimarta“ vsajena; še dandanašnji varujejo hvaležni Francozi to murbo, ker iz njenega semena pridelana drevesa donašajo vsako leto črez 100 milijonov frankov za svilo, ki se na Francoskem prideluje. Leta 1564 je vrtnar Franc Praukat prve murbe zasadil okoli mesta Pariza, kterih se je že leta 1606. štelo blizo 4 milijone dreves.

Oreh so ob času rimskih vojsk iz Perzije prinesli v Rim; od kodar tudi ime „laški oreh“ (wälsche Nuss). — Veliki orehi so iz Ponta, zato se tudi imenujejo „pontiški orehi“. — Ali takih orehov vendar ni nikjer drugod, kakor jih imajo Rusi v Krimu. — Najslavniši velikan stojí po popisu A. žl. Grimm-a v dolini Bajdarski poleg Balaklave. Starosti tega oreha cenijo nekteri na več 1000 let, in morebiti so že grški naselniki s sadjem njegovim kupčevali v Rim. Vsako leto nosi 70 do 100.000 orehov; lastnina je peterih družin, ki vsako leto mirno delé med seboj bogati pridelek. Blizo tatarske vasi „Partenit“ so neki tudi taki velikani, kterih sad redí eno ali dvoje tartarskih rodovin. Pravijo tudi, da meri obsežek takega drevesa po 20 črevljev in da znaša pridelek vsako leto po 150 do 200 tolarjev.

Mandelnovo drevo raste divje v Aziji in Afriki, iz Grškega smo dobili mi k nam prve mandelne.

Pomaranče so rastle nekdaj le v Mediji in Perziji, znane pa so že silno dolgo. Že pesniki starodavnih časov so stavili njih domovino v vrte „Hesperid“ v Afriki, to je, v vrte tistih 3 Vil, od kterih pravljica pripoveduje, da so v vrtu Juninem varovale „zlata jabelka“, ki brž ko ne so pomaranče bile. Prvotno drevó naših evropejskih pomaranč, pravijo, da še stojí v vrtu grofa „Lovrenca“ v Lizaboni; leta 1548. je bilo ondi vsajeno z več drugimi vred, ki jih je Janez de Kastro“ iz Indije v Evropo prinesel; pa vse druge so vsahnile, samo to drevo je ostalo.

Limone ali citrone so tudi kakor pomaranče, prišle iz Medije in Perzije.

Kutine so tudi v jutrovih deželeh domá; iz Kandije ali Krete so prišle na Grško, odtod pa na Laško.

Smokve ali fige so iz Azije, pa tudi iz Afrike prvič prišle na Grško. Na Francosko jih je prvi prisadil cesar Julijan Odpadnik, ko je še namestnik v Galiji bil. Plinij tudi piše, da na bregu kaspiškega morja je eno figovo drevo vsako leto po 270, in še včasih več mernikov smokev rodilo.

Lešniki debelejši so prišli iz Ponta na Grško in Laško, in od ondot k nam; pri nas pa so se kakor vsaki drugi azijatiški sad zavoljo mrzlejega podnebja v drobnejše sprevrgli.

Dine so iz južne Kalmukije k nam prišle.

Buče ali tikve so iz azijatiškega Rusovskega.

Rdeče grozdiče ali ribezelj je iz Grškega otoka „Zante“ v 16. stoletji na Angleško zaplodeno bilo.

Akacija je v južni Ameriki domá, in se je odtod zaplodila po vseh delih svetá.

Redkev je v Kini domá.

Česnek je iz Azije, in česnik (Schnittlauch) iz Sibirije na Rusovskem k nam prinesen.

Špinačo nahajamo leta 1351 prvikrat med postnimi meniškimi jedili.

Čebula je iz perzijske dežele „Kilan“ v naš del sveta prinesena. V domovini njeni vaga ena čebula po 3 funte. Na amerikanskem otoku „Hispaniola“ imenovanem, rastejo čebule po eno ped dolge.

Lan je neki iz južnih goratih krajev Evrope prvič prišel na Šlezko; zato že od nekdaj slovi šlezko platno.

Konoplja se je iz izhodnje Indije zaplodila v Evropo.

Bombaž ali pavola je prišel po Feničanih in Kartaginčanih v Evropo. Na Nemškem so ga predli že v 10. stoletji. „Besed.“

Zgodovinske stvari.

Odkod bi Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika? *)

Spisal Davorin Trstenjak.

Vprašanja, odkod bi Slovenci, ktere po gotovih sporočilih že leta 595. po Kristusu po vseh straneh nekdanjega Norika naseljene najdemo, prišli, ni še noben zgodovinar rešil.

Vsak narod ima povesti, kje je njegova zibelka stala, — noriški Slovenci, kteri so ohranili v narodnih pravljicah in pesmah še važne življe svojega poganskega bogočastja, nimajo ne ene povesti o svojej prvi domovini. Muhar misli, da so Slovane v pokrajine današnjega Avstrijskega, Štirskega, Koroškega in Kranjskega pripeljali Obri okoli leta 592. do 595. Al to ni mogoče. Obri so l. 562. skoz pontijske ravnine prišli do Dunaja, in so si iztočne Slovene (Ante) podvrgli. Od iztočnih Slovenov toraj ni mogoče bilo nikakošno odcepljenje. Tudi bi ne bila mogla, ako bi se kakošna betva bila odtrgala in pred Obri zbegnila, v krajine noriške, ker morala bi bila predreti zemljo Herulov, Gepidov in Longobardov, in premagati prve stanovnike Noričane, kteri še so v oni dôbi, kakor gotovi viri sporočujejo, v Noriku stanovali.

Leta 566. so začenjali Longobardi se z Obri pogajati zarad odstopa zemlje, v kteri so prebivali — ravnine Potisja — in zarad pobojevanja ljutih priseženih sovražnikov Gepidov. Leta 568. se Longobardi pod Alboinom vzdignejo na pot v Italijo, ko so s pomočjo

*) Sestavljeno po točnih virih bizantinskih pisateljev in pa Pavlu Diakonu, Einhardu in drugih. Pis.

Obrov potolkli Gepide. Obrom se nasproti postavijo Rimljani, in njihovega vojskovodjo Bajana iz Sirmija nazaj vržejo. Boj med Obri in iztočno rimskimi cesarji je še besnil za Justina II. († 578.) in Tiberija. Obre so za hrbtom napadali Sloveni (Anti), toda niso jih Obri v Norikum pripeljati mogli.

Za cesarja Mavricija (nastop. 582.) sicer vidimo Bajana vihrat proti gornjemu Dunaju do toplic „Avgusta" imenovanih, ali odtod se on obrne s svojo vojsko proti boku Črnega morja, in vojskovanje se je prestavilo v okrajine Haema. Bajan je bil 587. leta pri Adrianopolu premagan, in sklenilo se je primirje na pet let.

Med tem so iztočni Slovani zmirom huje rivali za Obri, ali ne proti gornji Panoniji in Noriku, temoč proti dolnjemu Dunaju, ko so se poprej že v današnji Moldavi in Valahiji trdno bili ustanovili.

Leta 594. in 595. je iztočno rimski vojskovodja Prisk se proti Antom vzdignil, in v tej dobi se že imenujejo Sloveni v Noriku. Da bi bili sem prišli, gori po Dunaji in čez Karpate ni bilo mogoče, ker tukaj so stali Obri, Gepidi in Rimljani. Edina pot bi bila skoz Moravsko in avstrijski Dunaj. Al tudi tukaj ni bilo mogoče.

Leta 487. še najdemo na levem bregu Dunaja in dalje gori po dolnjem Avstrijskem in Moravskem Ruge, leta 495. Herule in Gepide, in te sedeže so si po odhodu imenovanih nemških plemen osvojili moravski Slovani, kteri pa niso mogli dalje naprej, ker so njim na poti bili Longobardi, kterim je Justinijan leta 548. Panonijo prepustil, po njih odhodu pa Obri, kteri so v dolnji Avstriji imeli 3 velike tabore (Ringe).

Za Rugov še so na levem bregu Dunaja stale mučne rimske straže, toda ni bilo mogoče v Norik.

Rim je padel leta 476. Vladar in dedič zapadnorimskega cesarstva je postal Gotin Odoaker. Tudi za njega nikjer ni zaznamljano, da bi Norik nove prebivalce dobil, zmirom še se imenujejo Noriki, in Sidonij Apolon. piše, da jih je leta 430., ko so se bili spuntali, Aetij pokoril. Za Norike še vé Prokop leta 565. (Dal. prih.)

Národne stvari.

O pregovorih in prilikah
sosebno slovenskih.

Spisal profesor Viljem Urbas.

(Dalje.)

Kakor pravljice in pripovedke plašijo in svarijo nas tudi prilike in pregovori pred hudim in nagibajo k dobremu; kajti ali se šalijo ali repenčijo, ali nas gladijo ali karajo — vselej so nam pravi vodniki v življenji.

Gotovo je, da mnogo prilik izvira ravno iz pravljic, da nam marsiktera še hrani lepo jederce kake pripovedke; znano je pa tudi, da je marsiktera prilika bila vzrok kake govorice. Te so dostikrat jako smešne, une pojasnujejo časih pregovore, kteri bi nam sicer morda nerazumljivi bili.

Kako lepo na pr. nam dokazujejo Ezopove basni: [1]) „Gad in belouška", da

Kdor le z glasom pomaga, malo pomore;

ali: „Žena in kokoš", da je

Lakomnost človeku dostikrat v potrato;

ali: „Popotnika in medved", da

Prave prijatle skušamo le v nesreči.

Pripovedke „o potovanji našega izveličarja s svetim Petrom" lepo razjasnujejo, da

Lenoba je gnjusoba,
Lenoba je vragova mreža,
Brez potú ni medú;
Med pravico in krivico ni srede,
Kdor za tuje prime, ob svoje pride,
Krivično blago nima teka,
Kar se ne storí, se ne zvé;
Kdor visoko leta, nizko se vsede,
Na lice priljuden, na robe ostuden,
Kakor se posojuje, tako se vračuje,
Kakor si kdo postelje, tako bode ležal — in še več drugih.

Kakor se pripoveduje od žene, ki je toné še iz vode travo strigla, učí, da

Baba ne molčí, če jej tudi hudič na jeziku sedí.

To spominja na g. fajmoštra, ki jo je tako dobro uganil. Ko je namreč ena ženica k njemu prišla tožit svojega moža; dal jej je polič vode, češ, da je blagoslovljena, in jej naročil: Te vode vzemi vselej v usta, kedar se začne mož nad teboj repenčiti; videla boš, je djal, da se bo možu jeza polegala, kakor se ti bo voda v ustih ogrevala. In glej, pomagalo je.

Kako lepo nam pojasnuje R. Ledinski prislovico

Mož beseda

v svojej krasni pravljici: „Kralj in možaka poštenjaka". [2])

Ali se ne bere iz lepe pripovesti Koseskega: „V jamo pade, kdor jo drugemu koplje [3]) tudi, da

Kedar Bog mudí, ondaj se nič ne zamudí.

Kako rada

Sova senici glavana pravi,

učí stara pripovest. Šel je neki grbec, ko se je še komaj danilo, po poti in srečal znanca, ki je bil na eno oko slep. Ta ga potiplje za grbo ter zbadljivo reče: Kaj, tako zgodaj neseš v mlin? Uni mu položí prst na slepo oko in odgovorí: Čuda, da vidiš, ki si odprl še le eno okno! Da

kdor je vseh del mojster, je vseh rev gospodar

vidi se iz te-le govorice: Pride nekdaj popoten dijak do rokodelca in ga poprosi božjega darú. Rokodelec ga vpraša, kaj da opravlja. Ošabno mu odgovorí dijak: Mojster sem sedmerih svobodnih umetnij! — Tako so namreč nekdaj imenovali vednosti, ki so se jih učili le svobodni. — Ko to zasliši rokodelec, zgrabi za vatel in zareží: Ali se mi ne pobereš, lenuh; jaz le eno rokodelstvo znam, in vendar preživim vso svojo družino, ti pa s sedmerimi ne moreš samega sebe; da bi te! — Iti je moral potepuh brez darú.

Lažniku se še resnica ne verjame,

to kaže sledeča smešnica.

Nek častnik dobí povelje z oddelkom vojakov iti na morišče, da zakopljejo pobite. Kar zdihne hudo ranjen vojak in s puhlim glasom zastoče: Lejte, gospod, jaz še živim. Eden pokopačev pa pristopi ter pravi: Nič mu ne verjemite, gospod poročnik, tega jaz dobro poznam; veste, da je nesramen lažnik!

(Dalje prihodnjič.)

Poziv Slovencem!

Gosp. D. Trstenjak predlaga v „Slov. Narodu": Naj bi pri vstopu k družbi sv. Mohora prihodnje leto udje razen letnine dodali vsaki po 10 kr., po tej poti bi se nabralo okoli 1300 gold. Za 300 gold. bi se Janežiču omislil spodoben spominek. Letni odstotki od 1000 gold. pa bi se dajali za darilo pisatelju, kteri bi družbi izročil najboljše delo za natis, in to bi bila vse žive dni „Janežičeva ustanovitev". — Radostni

[1]) Prestavil Fr. Metelko.

[2]) Jos. Wenzig: Westslavischer Märchenschatz. Leipzig 1866.

[3]) Schiller's Gang zum Eisenhammer.

*

podpiramo ta predlog, da se pa vresniči, treba, da nabiratelji družbinih udov ljudém primerno razjasnujejo blagi in vredni namen, kar naj jim bo živo na srcu. Gotovo pa je Slovencem sveta dolžnost, da varujemo in slavimo spomin Janežičev! Zato smo koj v začetku imeli namen, ki ga razglašamo tu: Naj blagovolijo častiti rodoljubi vseh slovenskih strani zlagati, da se ranjkemu pisatelju postavi primeren spominek! Doneske bo prejemalo in razglašalo „Besednikovo vredništvo“ v Celovcu. Prosimo, da tudi drugi slovenski časniki razglasijo ta poziv. Slovence sploh pa prosimo, da z dobro voljo pospešijo dobro in blago reč! „Besed.“

Črtica iz potovanja po Dolenskem.

Potovaje po premilej našej domovini, sem videl mnogo lepih krajev, prijaznih vasic, veličastnih cerkvá, živel med mnogimi družinami, čul njihove govore, videl navade naroda itd.; al iz srca moram pripoznati, da se mi ni noben kraj tako dopadel, posebno kar se tiče izobraženja in priljudnosti, kot ravno Dolensko. Kako radostno bije srce potniku, ko čuje prijazne pozdrave prostega ljudstva, ko čuje čisto slovensko govoriti.

Res odlikujejo se Dolenci pred svojimi sobrati sè skoraj nepopačenim govorom in neko posebno vljudnostjo.

Ne vidijo se sicer po Dolenskem romantične planine, v nebo kipeči velikani z beloodetimi glavami; zastonj se ozira oko po krasnih ravninah, prijaznih livadah, a vendar brez vsega tega mora se Dolensko vsacemu izobraženemu tujcu priljubiti.

Povsod pozdravljajo potnika zelene vinske gorice, kratkočasi ga s holma v holm vijoča se pot, pozdravljajo ga hladni logi, ki ga senčijo ter mu brišejo potne srage z zagorelega obraza.

Globoko ginejo potnika premile narodne pesmi, ki odmevajo z vinskih goric po dolih v poznej noči, zlasti ako ga pozdravljajo ponočni ognji, ki plamenijo po vinogradih ter mu čarobno obsevajo stezo po temnem logu. Vže od daleč vabi sleherna preradodarna roka potnika, sprazniti kupico domače presladke kapljice.

Omenim naj memo druzega samo cerkveno petje v farnej cerkvi v Trebnem, ki je živa priča marljivosti prevrlega učitelja in izvrstnega rodoljuba gosp. Arko-ta. Kaki sladki občutljeji obdajajo srce slehernega Slovenca, ko čuje preblago slovensko sestrico svojo pevati premilo pesem, ne morem primerno opisati. Taki občutki so navdajali mene, ko sem čul izvrstno trebniško pevko, ki je pevala tako milo, tako čisto in simpatično; zraven pa tudi v pravem cerkvenem duhu, da se redkoma čuje tako petje na deželi. — Pripoznati moram, da še nikdar nisem poslušal nobene sloveče „primadone“ s tako ginljivostjo in tako pazljivo, kot prosto domorodkinjo, ki zasluži javno pohvalo pred slovenskim svetom. Med prostim ljudstvom se nahajajo naravni zakladi še čisti, nepopačeni; oni razodevajo javno sočutje in blaga srca svojega naroda. Ravno mi Slovenci, akoravno zaničevani, se lahko ponašamo sè svojimi narodnimi pesmami pred celim svetom. Pridejo naj le ponosni Nemci, ki nas imenujejo „barbare“, med prosti narod, naj slušajo, kaj on misli, kaj on čuti, in pripoznati morajo s preslavnim pesnikom svojim, da so gola resnica njegove prelepe besede:

„Tam ostani, kjer pojó,
Hudobni pesem nimajo“.

Poženěan.

Vrtec lepoznanski.

Visoka pesem.

Zložil Jovan Vesel-Koseski.

(Dalje.)

II.

Ki v nebesih si.

Razprostrel si svojim delam časnim,
Kterih ni prezreti svetu moč —
Tvojih dik in večne slave glasnim —
Višnjev krog, zvezdiša poln obroč.
Luči tma! — kter angel jih prešteje,
Ki ga um doseže zadne tek?
Kdo spozná, dokod, odklej so meje,
Bitja čas primeri kdo jim nek?

Iz deljav nezmerne te visosti
Pride dež in blagor plodnih ros,
Dajo svit nam sonca žarki prosti,
Hleba slad, jedil dostojni kos;
Pa zavrè i grom iz te višave,
Šine blisk, strupene kače kip,
Lopi tresk na greha krive glave,
Hipna smert njegov je rahli tip.

Tam slové po veri naši dečni,
Kteri so vtelesenja le všeč,
Tvojiga ravnanja domi večni,
Tvoj prestol, izvir, dozorje sreč.
Tam je mir, ki duša si želí ga,
Tam je raj in bitja pristni cvet,
Krona tam zaslug, prevena briga
Vsakimu, za blagor ki je vnet.

Tam si ti, milote poln daritelj,
Ki speljá po lastni volji vse,
Stvarnik nam, podpora in učitelj,
Bič le tem, ki dobrimu se vprè.
Kraji tam so sladniga pokoja,
Kih zastonj pod soncam iše duh,
Tam je raj, nar višji slava tvoja,
Sverha tam posvetno praznih muh.

Njega dni, ko mrak so bile glave,
Človek top ni pota našel sam,
Jasnul si osebno tmin gošave,
Kazal mu naprej, — in kdaj in kam.
Pervi par je čul te govoriti,
Noeta si v brod otel potem,
Abraham je slišal kaj htje biti,
Kot pred njim očak Metuzalem.

Jakobu pokazal je nasproti
Pot visok se v nebo polzno sterm,
Mozeta poklical je v samoti
V prid ljudem nakrat goreči germ.
Davida od čede je peljalo
Tvoje clo na tron previdenje,
Drugim je v podobah mero dalo,
Svetu vkljub doseglo pično vse.

Kar prižgal pa Kristus je svetila,
Jasen je, dorašen umu svet,
Čudežev posamnih zdaj ni sila,
Uk njegov med čuda sam je štet.
Tehtnico le sučeš ti nad nami,
Strogo vsak presodiš berzni čin,
Tak zavor si himbam in omami,
Naših del do sodbe živ spomin.

Bodi zmir vodilo nam pravica,
Djanja cilj keršanstva blesk in prid,
Ravnanju podlaga le resnica,
Trudu vsim nasledi blag izid.
Bodi nam vse žive dni zagernjen
Samoprid in lastnolubja vir;
Kviško scer nenehama obernjen
Žarnih želj pobožno čist ozir.

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbori.

Štajarski deželni zbor.

V 9. seji 29. septembra se je spet oznanilo mnogo vloženih prošenj, med drugimi tudi ona graške kupčijske zbornice zastran delanja železnice iz Gradca v Rabo. Predsednik naznani interpelacijo g. Hermana do deželnega odbora zastran podeljenja učiteljskih služeb na realni gimnaziji v Ptuju učiteljem, ki ne znajo slovenski. — Dr. Stremayer poročuje v imenu finančnega odseka o računovem sporočilu deželnega odbora za leto 1869., in o proračunu deželnega zaklada za leto 1870. Za omiko v vojaških zavodih določenih 5250 gld. se ne bo več plačevalo, ob enem se tudi pooblastí deželni odbor, da naj gledé na razmere, ki so se po novi vojni postavi zlo premenile, dela pri vladi do tega, da se odpravijo vse štipendije za učence v vojaških zavodih. Stremayer priporoča po tem, naj se poviša podpora, ki se dava društvu, ki podpira uboge pridne učence na tehniki, od 200 do 500 gold. na leto in predloží, da se vsakemu štirih razdelov šolnih na viši tehniki naj dá darilo od 100 gold., in deželni viši realki dvoje daril po 50 gold., ki se naj dajo ubogim najpridnejšim učencem. Predlogi se odobrijo. — Za uboge učence v kupčijski akademiji se spet dovoli 3000 gold. Tunnerjev predlog, naj se napravijo 4 štipendije po 150 gld. za uboge štajarske učence na rudni šoli v Leoben-u, se je tudi odobril. — Podpora za uboge ne mestne učitelje se poviša od 10.000 do 12.000 gld., ob enem se tudi naroči deželnemu odboru, da mora za učitelje dovoljeno tako razdeliti med ljudske učitelje, da se vsakemu, ki nima 100 gold. letne plače, naj pridá toliko, da bo imel 100 gold. na leto.

V 10. seji 2. oktobra gosp. Herman bere interpelacijo: zakaj se ni v razpisu službenih mest ptujske realne gimnazije slovenski jezik kot pogoj stavil? zakaj se je izbral pot poklicanja in ne razpisa? in, zakaj se je dala služba vodje in učitelja za risanje ljudém, ki slovenskega jezika čisto nič ne znajo? — V 13. seji je deželnega glavarja namestnik odgovoril na to vprašanje, pa kaj je odgovoril? Otrobe je vezal; kjer se po pravici ne ravná, ne pomaga nobena zofistika!

V isti seji je dr. Vošnjak napovedal interpelacijo na vlado zarad zedinjenja vseh Slovencev v eno slovensko državno skupino in vpeljanja slovenskega jezika v šole in uradnije. — V 14. seji se bode brala ta interpelacija.

Deželni zbor goriški

V 3. seji 6. oktobra je dr. Tonkli stavil po slovensko dvoje interpelacij: a) zastran ravnopravnosti jezikov v šolah in uradih (je po zapopadku, razun poslednje točke in nekterih razlogov, le ponovitev lanske dotične interpelacije, na ktero ni vlada niti odgovorila, niti kaj storila tega, kar se je v njej zahtevalo). Vprašanja je stavil ta-le: 1) Kaj je visoka vlada storila, ali misli storiti, da se na Goriškem enakopravnost jezikov v ljudskih in srednjih šolah in v uradnijah vresniči? 2. Misli li vlada tiste uradnike v slovenskem jeziku zadostovati. 3) Ali misli visoka vlada sploh, kedar službe podeluje, sosebno pa pri c. kr. apelacijski sodniji v Trstu držati se načela, da samo takim osebam službe podelí, ktere so tudi slovenščine ustmeno in pismeno zmožne? 4. Misli li visoka vlada poduk v srednjih šolah tako uravnati, da se bodo slovenski učenci na c. k. gimnaziji in realki po slovenski podučevali? Misli li visoka vlada storiti začetek dejanske izpeljave enakopravnosti jezikov na Goriškem s tem, da pri c. kr. okrožni sodniji v Gorici izpraznjeno mesto predsednika podelí taki osebi, ki je slovenskega jezika v govoru in pismu popolnoma zmožna? — Podpisani so: dr. Tonkli, A. Marušič, dr. Abram, dr. Žigon, Karol Pagliaruzzi. — Druga interpelacija je zadevala državno cesto, ki drží iz Gorice skoz Kanal, Tomin itd. na Koroško.

Tržaški deželni zbor.

„Jadranska Zarja“ piše: Posebno važnega do zdaj tržaški deželni zbor še ni sklenil. V seji 30. sept. je izrekel mestni zbor volitev gosp. Cegnarja za neveljavno, vendar ne soglasno, kakor trdi „Triest. Ztg.“ Zakaj se je to zgodilo, naj tukaj pojasnimo. Da bi g. Cegnar bil Lahon, nobeden ne bi se bil spodtikal nad njegovo volitvijo; ker se pa poteza za pravico slovenskih okoličanov, zato ga mestni očetje ne morejo videti. Da bi njega bili pri volitvi spodkopali, poslali so v njegov volitni okraj (pa tudi v druge) mnogo volitnih listkov. Pisala je te listke vse ena oseba, kar se po pisanji lehko pozná. Če niso bili magistratu listki ukradeni, ali če se niso skrivaj natisnili, kar bi vredno bilo, da se preišče, moral jih je poslati magistrat sam. Magistratni berič Kriščak (po magistratovo Crischack!) in še neka druga osoba, kakor čujemo, iz društva „Progresso“, nosila sta jih kmetom na dom. Na vseh teh listkih je bil za volilca zapisan dr. Enenkel in tudi imé vsakega volilca. Velevala sta kmetom, kdaj in kje se imajo ti listki oddati. 27 kmetov jih je v resnici oddalo, in tako je dobil dr. Enenkel 27 glasov; 13 kmetov je izbrisalo dr. Enenkelnovo imé in zapisalo namesti njega Cegnarja na listke; drugi kmetje so listke strgali, ker Enenkla niso hoteli voliti, pa si niso vedeli sicer pomagati. Gosp. Cegnar je pri vsem tem dobil 63 glasov, nasprotnik njegov, dr. Enenkel pa le 27. Zarad tega pa, ker je onih 13 kmetov izbrisalo Enenklovo ime, zavrgla se je Cegnarjeva volitev. Prašamo: ali ta faktum ni unicum v zgodovini? Sicer se pa temu nič ne čudimo, vsaj smo vže javno slišali necega zelo číslanega mestnega očeta govoriti: „če bo Cegnar izvoljen, pa ga ovržemo“.

Deželni zbor kranjski.

V 9. seji (ktero smo že zadnjič na kratko omenili) je ustavni odbor poročal o pismu ministra dr. Giskre zarad zapisnikov zborovih. Poročevalec Svetec je o tem pismu poročal tako-le:

Ustavni odbor je dobil v zadnji seji nalog, naj pismo c. k. deželnega predsedstva od 26. dne u. m., s kterim se naznanja odpis vis. c. kr. ministerstva notranjih zadev zastran tega, kako naj se pišejo in verificirajo sejni zapisniki, prevdari, in sl. deželnemu zboru že v prvi prihodnji seji primerne predloge o tem prinese. Po tem nalogu je ustavni odbor vzel to pismo v posvetovanje, ter ga je na vse strani, tako zastran oblike ali formalnosti, kakor zastran same reči ali meritornosti na tanko prevdaril, ter ima danes čast, po svojem poročevalcu vspeh svojega posvetovanja in storjeni sklep slavnemu zboru predložiti.

Kar se tiče najpred formalnosti, ustavni odbor nikakor ne more pripoznati, da bi bil gosp. minister no-

tranjih zadev s svojim odpisom pravo in parlamentarno pot ubral; pa tudi ne, da bi bil on, izdati taki odpis, imel kteri pravni ali postavni vzrok.

Zakaj to je menda vsaj nedvomljiva, tako pri nas, kakor po vseh druzih ustavnih državah pripoznana resnica, da je to, kako naj se pišejo sejni zapisniki, notranja stvar deželnega zbora samega. Najjasneji dokaz temu je, da je naš deželni zbor to reč, kolikor je bilo dozdaj treba, uravnal s §. 40. svojega opravilnega reda, kteremu je pritrdilo tudi Njih Veličanstvo.

Ker naša deželna ustava, kakor je znano, zastran tega, kako naj se pišejo sejni zapisniki, nič ne ukazuje, potlej vsaj po prebranem in po Njih Veličanstvu potrjenem §. opravilnega reda ne more več dvomljivo biti, da je deželni zbor v tej stvari popolnoma samostojen in neodvisen, in da ministerstvo nima nobene pravice mešati se v to, kar deželni zbor v tem obziru sklene.

Na dalje bi bil g. minister moral premisliti, da je deželni zbor postavodajalni faktor, kteri ima v smislu člena I. oktoberske diplome ter po obstoječi državni in deželni ustavi sodelovati pri postavodajavstvu, in da mu posvetovalni predmeti ne smejo in ne morejo dohajati po drugi poti, kakor po tisti, ki jo zapoveduje §. 35. deželne ustave, dotično §. 10. opravilnega reda.

Iz tega je spet popolnoma jasno, da g. minister, ako je želel, da bi deželni zbor kteri svoj sklep spremenil, ali kaj novega sklenil, ni imel pravice, odpise ali ukaze pošiljati, ampak bi bil moral, zadobivši poprej potrebno privoljenje od Njih Veličanstva, po poti, ki jo ukazuje omenjeni §. 35. deželne ustave, predlogo prinesti pred deželni zbor.

Ako se g. minister opira na to, da so sejni zapisniki podlaga legislativnim delom, in da se predlagajo Njih Veličanstvu, mora se opomniti, da to ni nova okoliščina od letos; zakaj lani so se ti zapisniki pisali spremenoma ali samo po nemško ali samo po slovensko, pa vendar to ni zaviralo, da bi Njih Veličanstvo ne bilo več lani sklenjenih postav potrdilo. Tudi je ono po glasu Najvišega sklepa od 13. januarja t. l. sejne zapisnike lanskega zbora brez vsake opombe na znanje vzeti blagovolilo. Zatoraj res ni vedeti, zakaj bi letos zaviralo, kar lani ni zaviralo, in zakaj bi letos prav ne bilo, kar je lani prav bilo. Ravno tako težko je razumeti sklicevanje g. ministra na člen 19. osnovnih državljanskih pravic, in na ravnopravnost vseh narodnih jezikov, ker iz našega zbora ni bilo zastran tega nobene pritožbe. Če pa misli g. minister, da se mu je treba za narodno ravnopravnost iz svoje uradne dolžnosti potegniti, — potlej je čudno, da si je v ta namen samo kranjski deželni zbor izbral, ko mu je vendar znano, da se na Štajarskem in Koroškem pišejo samo nemški, v Gorici, v Trstu in Istri pa samo laški zapisniki, čeravno je po vseh teh deželah veliko več Slovencev, kakor na Kranjskem Nemcev. Ustavni odbor tedaj ni mogel najti nobenega ne parlamentarnega, ne ustavnega razloga, ki bi opravičeval ministrovo vtikanje v notranje zadeve našega zbora, in bi bil lahko in po vsi pravici nasvetoval, naj se čez ministrov odpis prestopi na dnevni red.

Ali ker je vprašanje, v kterem jeziku naj se pišejo sejni zapisniki, prišlo pred slavni zbor, bil je ustavni odbor te misli, da slavni zbor nima zakaj ogibati se, da bi ne dal razločnega odgovora in da bi stvari konečno ne rešil. Saj se slavni zbor načelu narodne ravnopravnosti nikdar ni ustavljal, temveč ga je na vso moč zagovarjal, in ga tudi zastran zapisnikov djansko s tem pripoznaval, da so se lansko leto zapisniki po slovensko in nemško pisali in da letos, ako so se začeli samo po slovensko pisati, to ni bilo po sklepu deželnega zbora, in bi se bilo gotovo predrugačilo, ko bi bil kdo zahteval.

Iz tega po slavnem zboru vselej spoštovanega načela nasleduje samo po sebi, da, če je treba skleniti, v kterem jeziku naj se pišejo sejni zapisniki, ta sklep ne more drugačen biti, nego ta, da naj se pišejo v obeh, v slavnem zboru navadnih jezicih, in ustavni odbor, ko ta sklep svetuje, si je v svesti, da popolnoma ustreza mislim in nazorom slavnega zbora.

Samo po sebi se pa razumeva, da ima po smislu narodne ravnopravnosti in člen 19. osnovnih pravic vsak poslanec pravico, da govorí in predloge stavi, v kterem teh dveh jezikov hoče, in da ga nihče ne more siliti, da bi svoj predlog v drugi jezik prestavljal. Iz tega pa sledí, da pridejo posameznih poslancev predlogi — ker zapisnikar nima poklica, da bi jih prestavljal — v smislu §. 12. opravilnega reda tako v zapisnik, kakor so bili postavljeni.

Ustavni odbor prinaša tedaj sledeči predlog:

Slavni zbor naj sklene:

Sejni zapisniki naj se z natančnim ozirom na §. 12. opravilnega reda pišejo in verificirajo v slovenskem in nemškem jeziku. —

Podali smo svojim bralcem celo to sporočilo, da vidijo, da národni zastopniki zbora kranjskega se ne dajo po nikakem ministerskem ukazu vkreniti na drugačno pot, kadar imajo jasno ustavno postavo za-se, — da pa so le spoštovaje ravnopravnost dovolili v to, da za zapisnike poleg slovenskega veljá tudi nemški jezik. Čenčalo se je sicer potem po mestu, ker se deželni zbor ni udal z zvezanimi rokami neustavnemu ukazu, da se bode deželni zbor razpustil, in že je bil velik „jubel in Israel Kasino“; al če bi se to zgodilo zarad tega, kazalo bi se, da je — v Avstriji ustave konec! —

Pri obravnavi poročila šolskega odseka o vladinem predlogu postave o realkah so se razpredli pikalni razgovori med narodno in protivno stranko. Šolski odbor je namreč nasvetoval, naj se dá načrt te postave deželnemu odboru nazaj, da se o njem temeljito posvetuje ter da ga primerja s postavnimi vodili realnih gimnazij druzih krajev, in da naj pretresa vprašanje, ali bi ne bilo z ozirom na razmere naše dežele bolje, da se spodnja realka prestroji v realno gimnazijo ter da deželnemu zboru v prihodnji sesiji svoje nasvete predloží. — Zoper ta nasvet šolskega odbora zahteva poslanec dr. pl. Kaltenegger, da se predlog te postave ne obravnava precej danes, ampak še le v prihodnji seji. Ker pa ni obveljalo, da bi se bila obravnava te postave na prihodnjo sejo preložila, je nasvetoval, naj se dá šolskemu odboru naloga, to postavo še enkrat in sicer v meritorično ali določno posvetovanje vzeti ter o njej deželnemu zboru predloge staviti. V svojem govoru hvali dr. pl. Kaltenegger marljivost in delavnost ministra Hasner-ja v šolskih zadevah ter skuša dokazati izvrstnost vladinega predloga postave o realkah. Poslanca Dežman in Kromer sta pritrkavala govoru dr. Kalteneggerja. Poslanec Kromer je tudi deželni odbor zgrabil, češ, da ni nič storil, da bi mogel temeljito poročati o postavi, kojo mu je izročil lansko leto deželni zbor v posvetovanje. On občuduje potrpežljivost, ki jo ima vlada z narodno stranko! — Od národne straní zagovarja prvi dr. Costa nasvet šolskega odbora, namreč ta, da se izročí vladin predlog te postave deželnemu odboru za poročanje v prihodnji sesiji. Dr. Costa dokazuje škodo, ki bi izvirala iz tega, ko bi deželni zbor že zdaj sklenil novo postavo za realke, ako še ni mogoče po skušnjah druzih krajev o tem soditi, ali so res realke po načelih nove postave boljše nego so realke po sedanji osnovi. — Ako deželni zbor sklene za

realke novo postavo, se bo morala ljubljanska realka po novi postavi presnovati, o kteri se ne vé, kako bo vstrezala potrebam naše dežele; bilo bi toraj nespametno, edino realko, ki jo imamo, le na poskušnjo nove ne dosti jasne postave prestvarjati, ker nova postava se naslanja ne na skušnje, ne na djanske dokaze druzih krajev, na česa bi se tedaj neki mogel naslanjati deželni zbor pri posvetovanji o tej postavi. Za našo deželo ne bo nobena nesreča, ako se ne sklene že letos nova postava za realke, marveč veleva nam previdnost, da se ne prehitimo s to rečjo. — V smislu dr. Costovem je govoril tudi poslanec dr. Bleiweis; rekel je, da vlada zmirom prenareja in prestvarja, pa je vendar v naši državi marsikaj tako slabega, da se je le čuditi, da more kaj takega od vlade priti. On se čudi temu, da vlada tako hití in sili z novo postavo o realkah, kot bi gorelo nad nami, ter vpraša c. k. deželnega predsednika, zakaj vlada z drugimi, veliko bolj potrebnimi prenaredbami tako dolgo čaka in odlašča, na primer z vpeljavo domačega jezika v šole in uradnije, ker deželni zbor je že pred 2 letoma dotično postavo predlagal in sklenil, ali ta postava še zdaj ni potrjena. Pri takem ravnanji vlade ne morejo imeti narodni poslanci nikakor veselja, izdelavati ali presojevati novih postav, ker vidijo, da se vladi z drugimi rečmi, ki so našemu narodu najpotrebnejše, nič ne mudí, kakor so na priliko obrtnijske in rokodelske šole, da bi, na priliko, saj kedaj umne domače zidarje dobili namesti laških itd. Svoj govor končaje pravi dr. Bleiweis, da je treba pri novih napravah zmiraj gledati tudi na stroške, ki se deželi nakladajo, in da se ne nakladajo ljudém čedalje veča bremena; on in poslanci njegove straní zastopajo kmečke občine, morajo tedaj gledati na to, da naroda našega ne pritiskajo presilne naklade; poslanci nasprotne straní nimajo nobene zveze z ljudstvom, zato jim je lahko vsaki postav pritrditi, ako le od vlade pride. — Zoper ta izrek se iustavi poslanec Kromer, in deželni glavar opominja dr. Bleiweisa, da v zboru sedijo vsi kot poslanci svojih volilcev. Konečno besedo o predlogu postave zastran realk je imel poročevalec baron Apfaltrern, ki je govoril v smislu odborovem ter nasvetoval, naj deželni zbor sklene, da se vladni predlog dá nazaj šolskemu odboru, da prevdari in deželnemu zboru nasvetuje načela, po kterih naj deželni odbor pripravi predlog o tej postavi za prihodnji deželni zbor.

Opravila 10. seje so bila mnogobrojna. Slovenski zapisnik se je brez vsakake opombe potrdil, pri nemškem je pa c. k. deželni predsednik trdil, da je treba to tudi v nemški prestavi dodati, kar je izvirno slovenskega. Ta opazka je zopet izprožila živ razgovor o tem, kako naj se pišejo in odobravajo sejini zapisniki. Poslanca Svetec in dr. Costa se sklicujeta na dotični sklep poprejšnje seje, poslanec Dežman zahteva, da naj se pišejo slovenski zapisniki čisto slovenski, nemški pa čisto nemški, poslanec Kromer pa v absolutističnem plamenu kliče deželnemu glavarju, da naj kar zapové, kako se ima zgoditi. To pa spravi poslanca Kramariča na noge, da vpraša, kako je vendar to, da se nemška stranka deželnega zbora, sklicevaje se na §. 19. državne ustavne, tako poganja za nemške sejine zapisnike, cesarske gosposke pa pravice slovenskega jezika popolnoma zanemarjajo; Kramarič pravi, da cesarska sodnija njegovega kraja vsakemu vrata pokaže, kdor od nje zahteva, da bi mu slovenski pisala, ter da se je že njemu samemu to večkrat zgodilo. -- Pri glasovanji zbornica tudi nemški zapisnik z večino glasov potrdi. — Potem je bila brana zaupnica, ki jo je poslalo politično društvo „Slovenija“ večini deželnega zbora, isto tako predlog poslanca dr. Razlaga zarad ustanovitve deželne zavarovalnice za poslopja in nepremakljivo blago zoper škodo ognja, in 3 predlogi poslanca dr. Zarnika, 1) zarad prenaredbe §. 4. deželnega reda v tem smislu, da si deželni zbor sam izvoli deželnega glavarja in namestnika, 2) zarad vpeljave slovenskega jezika pri deželnem odboru in po vseh deželnih uradnijah od 1. januarja leta 1870. počenši, 3) zarad stalnega prestrojenja deželne bolnice. Razun tega je došla v tej seji deželnemu zboru prošnja Adolfa Obreze in Jurija Milavca iz Cirknice kot zastopnikov bivšega zakupnega društva za poberanje vžitnine od vina, od vinskega in sadnega mošta in od mesa, da bi se ne tirjala za 1867. leto odstotna davščina (pristojbnina) 122 gl. 80 kr. — Potem se vršé opravila dnevnega reda, namreč računski sklepi in računi mnozih deželnih naprav. Vabila dunajske družbe „prijateljev glasbe“, da bi se iz kranjskega deželnega zaklada dovolilo 2000 gold. za ustanovitev brezplačnega mesta za Kranjce na dunajskem konservatoriju, deželni zbor ni vslišal.

V 11. seji se je debata zarad jezika v zapisniku zopet ponavljala, vendar pa sta bila oba zapisnika, slovenski in nemški, z večino glasov kot pravna spoznana in potrjena. — Poslanec dr. Bleiweis je izročil deželnemu zboru sledeče od 20 poslancev podpisane predloge:

„Slavni deželni zbor naj vsled §. 19. drž. osnovne postave o splošnih državljanskih pravicah za c. k. uradnije sklene sledečo postavo: S potrjenjem deželnega zbora Mojega vojvodstva Kranjskega ukazujem tako-le: §. 1. Slovenski jezik naj vsem c. k. uradnijam rabi tako-le: a) slovenske vloge se vselej rešujejo v slovenskem jeziku; b) zaslišbe in obravnave s slovenskimi ljudmí se opravljajo v slovenskem jeziku; v slovenskem jeziku se pišejo vsi dotični protokoli ter izdajajo dotične rešitve in posebno zatožbe in razsodbe; c) vsi ukazi, vabila, razglasi in naznanila slovenskim ljudem se pišejo v slovenskem jeziku. §. 2. Določbe prejšnjega paragrafa veljajo za vse uradnije, posebno za vse politične, davkovske in sodne rečí v civilnem kakor v kazenskem postopu. §. 3. Ministrom, kterih se dotiče, nalaga se izvršilo te postave“.

„Slavni deželni zbor naj vsled §. 19. drž. osnovne postave o splošnih državljanskih pravicah zarad učnega jezika v ljudskih šolah in v šolah za učiteljske pripravnike vojvodstva Kranjskega sklene sledečo postavo: S pritrjenjem deželnega zbora Mojega vojvodstva Kranjskega ukazujem tako-le: Za javne šole, to je take, ki jih zdržuje postava, dežela ali občina. A. Za ljudske šole. §. 1. Po vseh ljudskih šolah na Kranjskem je slovenski jezik, samo v nemških občinah na Kočevskem in v Weissenfels-u je učni jezik nemški. §. 2. Na normalki v Ljubljani se napravijo, če je treba, za Nemce nemški paralelni razredi. B. Za šole za učiteljske pripravnike. §. 3. V šolah za učiteljske pripravnike je učni jezik slovenski. §. 4. Ministru za nauk in bogočastje nalaga se izvršilo te postave“.

„Slavni deželni zbor naj sklene: Visoka c. k. vlada se prosi: 1. da se v vse gimnazije na Kranjskem vpelje slovenski jezik za učni jezik, in v Ljubljani, če je treba, naj se za Nemce napravijo nemški paralelni razredi; 2. da, ako so v odpisu gospoda ministra za nauk in bogočastje od 10. sušca leta 1869., št. 21/Pr., zarad pravoznanstvenih akademij omenjene obravnave že dognane, naj pred prihodnji državni zbor prinese načrt postave, kako naj se v Ljubljani napravi akademija za pravoznanstvo s slovenskim učnim jezikom, — ako pa se take akademije ne dajo osnovati, naj se ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani prične z osnovo juridične in filozofične fakultete.“ —

Potem se je začelo posvetovanje in razgovor o predlogu šolskega odseka o novi postavi zastran nadzorovanja šol. Poslanec g. Tavčar je dal to šolsko po-

stavo na drobno reščeto ter o njej rekel, da je individualni svobodi in naši narodnosti protivna; ta postava starišem do otrok v šolskih rečéh ne pušča druge pravice nego da smejo otroke imeti; oni morajo svoje otroke v šole pošiljati brez ozira na to, kakošne so šole in kaj se v njih učí, in tudi ne gledé na to, ali je šolski poduk v duhu krščanske vere ali ne, ker šole imajo biti po načrtu nove postave brez-konfesijonalne, to je, brez ozira na to, ktere vere so šolarji. Ali take šole so za Ameriko, kjer so verske stranke med seboj vse križem pomešane, kjer se gleda le na materijalno korist; in še v Ameriki so si začeli spoznovalci posameznih vér novejši čas šole po glavnih vodilih svoje vére ustvarjati. Da se otrokom krščanskih starišev dade prava krščanska šolska izreja, mora tudi krščanska vera na ves šolski poduk svoj upljiv imeti, drugače se bode širila po novi postavi verska mlačnost, torej morajo imeti šole glavni značaj vére šolske mladeži. — Dasiravno je vladin načrt postave o šolski nadzorniji proti načelom krščanske vere in naše slovenske narodnosti namerjen, ga je vendar slovenska narodna večina deželnega zbora v pretres vzela ter ga po svojem mnenju prenaredila, ker ako bi mi rekli, da nečemo s to postavo nič opraviti imeti, bi vlada ravnala absolutistično, kar je že preteklo leto dokazala. Ako pa vlada ne potrdi te postave po naših prenaredbah, nam bode dajala naša krščanska vera in narodna zavednost zadostno močí, da se ohranimo. — Poslanec pl. Langer, šolski nadzornik, ugovarja, da bi bile šole zadnje leto slabeje nego so bile prej. Na to prime besedo poslanec dr. Toman ter pravi, da se je naš deželni zbor lansko leto pri sklepanju postave o šolskem nadzorništvu vjemal in ravnal po dotični postavi državnega zbora leta 1868.; al dunajska vlada postave, kojo smo mi lansko leto sklenili, ni Njegovemu Veličanstvu v potrjenje priporočila. Vlada pravi, da se ona drží postav, al pri nas se vpeljuje rado le z ukazi. Pravico, dajati šolske postave, imajo deželni zbori, nam se pa ta pravica krati — al o tem bo govorjenje pri obravnavi opravilnega poročila deželnega odbora. — Za dr. Tomanom govorí poslanec Kromer za postavo po vladinem načrtu; on pravi, da so bili do sedaj šolski učitelji mežnarji in mizni pogrinjači fajmoštrov; da ne spodkopuje vere, ampak da je osnovana potem, da se v verskih rečeh vraže zatirajo; naj duhovščina skrbí za dober verski poduk šolske mladeži, potem se ni bati, da bi učeni ljudje bili sovražniki vere; sklepa pa svoj govor z očitanjem, da duhovščina daje ljudstvu izgled, postavam se ustavljati. — Za njim pa dokazuje poslanec Svetec s paragrafi ravno te postave, da vsled nje imajo biti šole res brezverske; da nam je ta postava posiljena, oktroirana, ali ne le naši deželi, ampak tudi drugim, ker zoper to postavo ni le kranjski deželni odbor protestiral, ampak protestirali so zoper njo tudi drugi deželni odbori, in med temi deželni odbor v Lincu in celó mestni odbor dunajski. — Za Svetcem vstane Dežman in s zeló povzdignjenim glasom deklamira zoper govor poslanca Tavčarja in „klerikalno“ stranko, ter pravi, da oni, kterim se nova šolska postava zdi neliberalna, sicer v svojem ravnanju ne priznavajo načela osebne svobode. (Ohó!) On očita duhovnom, da hočejo imeti za-se predpravico, v šolah ravnati po svoji volji. — Za Dežmanom se vzdigne zopet poslanec Kromer in razklada, kaj govorí nova šolska postava o verskem poduku, in pravi, da ni res, da meri nova postava na brezverske šole. Al poslanec Svetec z začudenjem zavrne govornika z dotičnim §. nove šolske postave državnega zbora l. 1868. — Potem poprime dr. Costa besedo ter pravi, da po poslancu Tavčarju izgovorjena načela niso načela fajmoštra Tavčarja, kakor Dežman misli, ampak to so načela vseh národnih poslancev in vsega slovenskega naroda, ter da bi se dalo o tem celi teden govoriti. S povzdignjenim glasom končá Costa svoj govor z besedami: Vera je podlaga vseh vednosti in vsega narodnega življenja. — Potem govorí dr. Kaltenegger (to se razume) za vlado in toraj za vladin predlog postave in pravi, da v postavi nikjer ne stojí kaj tacega, iz česar bi se moglo sklepati, da je vladin načrt nove šolske postave veri sovražen. — Na to se vzdigne poslanec dr. Toman in pravi: Principi, o kterih se posvetujemo, so velevažni pa različni; — mi pravimo, da šola mora biti z vero zvezano, Vi pa hočete imeti šolo od vere ločeno. Naše ljudstvo se opira na vero in se mora na vero opirati, da bode kedaj kaj, kakor so se opirali nekdaj Izraelci ob času svojega vodje Mojzesa na vero, ter so tako postali zgodovinsk narod. Očita se od druge straní našim duhovnom, da oni ne skrbé za poduk ljudstva, da ga oni ne podučujejo v znanstvu postav. Ali je mar vlada kedaj ljudstvo podučevala o postavah? Ves poduk, ki ga je naše ljudstvo do zdaj dobivalo, dobivalo ga je le po duhovnih, ter tudi le po duhovnih kaj izvé o postavah; naši duhovni imajo v našem socijalnem življenju sploh velike zasluge za omiko in poduk našega noroda. Govornik vpraša poslanca Dežman-a, kdo je več šol napravil: duhovni ali pa vlada, ter zahteva od njega, da naj mu dokaže to s številkami. — Dežman imenuje samo dve šoli, ki ju je vlada napravila, in sicer glavno normalno šolo v Ljubljani in v Idriji. Kaj revni dokaz to! — Potem se začne razgovor o posameznih paragrafih postave po načrtu šolskega odseka, ki se izvzemši §§§. 3. 4. 5. 19. 34. 35. in 38. vsi brez debate potrdijo. Pri §§. 3. 19. in 35. so pa pokazali govorniki nemške straní, namreč poslanci Kromer, Kaltenegger in Dežman prav precartano skrb za to, da bi duhovščina in deželni odbor kar najmanj s šolami in šolskimi zadevami opraviti imela. Poslanec dr. pl. Kaltenegger je priporočal prenaredbo §. 35. v tem smislu, da bi deželni odbor (ki je po večini zdaj národen) ne imel pravice onih dveh udov ministerstvu zaznamovati, ki se imata iz sredine učiteljskega stanú v deželno šolsko svetovalstvo voliti. — Temu Kalteneggerjevem nasvetu se je dr. Costa krepko uprl, povdarjaje, da po šolskem odseku izdelani načrt šolske postave že tako prepušča vladi, da ona voli večino udov deželnega šolskega svetovalstva kakor sama hoče; deželni zbor si mora pa tudi kaj pravic in nekoliko avtonomije gledé deželnega šolskega svetovalstva prihraniti, ktero je tako važno in bode sčasoma še važneji, ker se zdaj še ne vé, kake in kolike dolžnosti in kolike stroške bo vsled nove postave, ki jo zdaj sklenemo, morala naša dežela prevzeti, toraj je le naravno, da se dade tudi deželi pravice v tej zadevi, ako nočemo sami zoper deželno avtonomijo ravnati ter se odreči našim pravicam. — Z malimi prenaredbami nekterih paragrafov je bila potem ta postava sprejeta.

12. seja deželnega zbora 11. oktobra bila je zeló zanimiva in važna. Danes podamo le kratek načrt. — Dr. Toman je izročil prošnjo zastopnikov Bloških faranov za novo volitev občinskega odbora, poslanec dr. Razlag je pa stavil vladi vprašanje: ali ima naša dežela kaj takih starih dolžnih pisem, kojih obresti so do leta 1860. še le čez 30 let zastarale, po razglasu finančnega ministerstva od leta 1860. pa zdaj že čez 6 let zapadejo? Vladni zastopnik pl. g. Conrad je obljubil, da na to odgovorí v prihodnji seji. — Dr. Bleiweis je zboru podal prevažni nujni predlog, podpisan od 19 narodnih poslancev: naj deželni zbor gledé na §. 19. deželnega reda prevdari, kako ustrezajo splošne postave in naredbe od 21.

decembra 1867. leta počenši razglašene deželni koristi. — Podpiral je svoj predlog blizo tako-le:

Stojé na temelji ustave imamo tedaj pravico spustiti se v presojo državnih postav in naredeb. Al oziraje se na mnogotere naredbe in postave, ki so nam došle od 21. decembra 1867. začenši iz rok dunajskega državnega zbora, veže nas tudi dolžnost, da se spustimo v to presojo. Veže nas pa dolžnost iz dvojnega ozira — iz ozira na deželo našo, kteri smo zastopniki, in z ozirom na Avstrijo, kteri zvesti udje smo Slovenci.

Kar se tiče koristi domovine naše, došle so nam raznotere naredbe in postave, o kterih so se dosto očitno in dosto glasno čule pritožbe, da se ne strinjajo niti z avtonomijo deželno, niti z materijalnimi interesi, niti z narodnimi pravicami, niti s verskim čutjem katoliškega našega naroda. Dunajski zbor, v kterem zvonec nosi nemški liberalizem, se celó nič ni oziral na pravice in posebnosti avstrijskih kraljestev in deželá, — s tem pa je vedé ali nevedé žalil njihovo pravo in čutje. Bili so sicer tudi naši poslanci v tem zboru, ki so se s poljskimi in tirolskimi poslanci — hvala jim! — krepko zoperstavili marsikterim naredbam in so odločno mnogokrat rekli: to ni pravo — al mala množica bila je vsigdar majorizirana po oholem glasu nemških gospodov, rekočih: „sic volumus, sic jubemus“ — in konec je bilo besedí.

Ker je pa Slovenec vsegdar bil in bode lojalen Avstrijan, ne morem si kaj, da ne bi tudi vprašal: ali so mnoge naredbe in postave poslednjih 2 let tudi Avstriji na blagor? — Avstriji — sem rekel — žalibog! da smo celó izgubili častitljivo starodavno imé. Po nesrečnem dvalizmu na dvoje razcepljena zove se zdaj le Cislajtanija ali pa brez imena skupina „der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder“. Mi ne zanikujemo Magjarom pravic, ki jim gredó po zgodovinskem pravu, al da so Avstrijo razkosili na dvoje, a da so vzeli meso, nam pa pustili kostí, — da so na-se vzeli le 30 percentov, nam pa jih navalili 70 — in vrh tega ostala kraljestva in dežele žrtovali nemškemu centralizmu, to je krivica, po kteri je nastala nevolja po vseh ostalih kraljestvih in deželah, — to je oni glasoviti „Ausgleich“, — gospôda moja — kterega se radujejo vnanji sovražniki Avstrije, ki hrepenijo po razpadu njenem!

Tak je stan dandanes v „nekdanji“ Avstriji. Nihče ga tajiti ne more; vsak pa ga obžalovati mora, kdor ima srce za-njo. Tak stan pa nam naklada dolžnost, da resno prevdarjamo, kako bolje prihodnost vstvariti ožje naši domovini Sloveniji in naši državi Avstriji.

Ker tedaj našim patriotičnim državnim poslancem v dunajskem zboru ni bilo moči odvrniti kar ni na korist deželi naši a tudi ne na korist državi, treba, da se deželni naš zbor — na podlagi ustave naše — posluži te pravice in nasvetuje, kar zahteva blagor občni.

V ta namen je bil izvoljen poseben odbor sledečih 5 udov, namreč: dr. Bleiweis, dr. Razlag, dr. Toman, Svetec in dr. Zarnik. — Potem je prišla na vrsto obravnava predloga, ki ga je stavil deželni odbor zarad prenaredbe deželnega volilnega reda, in zastran tega, da izreče deželni zbor, da on nikakor ni za direktne volitve državnih poslancev. — Deželni zbor je sprejel z večino glasov ta predlog deželnega odbora. Govorniki o tem predmetu so bili: dr. Kaltenegger, Kromer, Svetec, dr. Toman, dr. Zarnik, baron Apfaltrern in dr. Costa kot poročevalec. Razprave in posamezni govori bili so jako tehtni in imenitni, ki jih pa moremo še le v prihodnjemu listu bolj na drobno njih važnejše točke podati.

Dopisi.

Iz Črnegavrha pri Idriji 8. okt. — Močno mora razveseliti vsacega domorodca, ako vidi, da omika ljudstva čedalje bolj napreduje; temveč pa ga mora v srce zaboleti, ako kje vidi, da ni tako. Za omiko ljudstva, na vsako stran nam veliko koristijo čitalnice in bralna društva, ktera se snujejo po mnogih trgih in vaseh. Žalibog, da se v naši občini še ni ustanovila narodna čitalnica, ktera bi veliko pripomogla, da bi ljudstvo ne ostalo v nevednosti taki, da ga še zmirom lahko kak nemškutarsk pisač za nos vodi. Gosp. učitelj, veste kaj ste lansko leto rekli, ko se je nekdo toliko za osnovanje čitalnice v naši občini trudil? Rekli ste, da ta nima veljave za to; čakali smo po tem teden za tednom, da Vi jo nam osnujete; cerkveno godbo ste včasih zamudili, da bi bili kmalu o največih praznikih tiho mašo imeli. Al vse to smo Vam prizanesli, mislé, da spisujete pravila za čitalnico. Al še zmiraj jih ni! Če pa sami ne delate za napravo narodne čitalnice, ne ovirajte, da to kdo drug storí!

Črnovrški.

Iz Brezovice poleg Ljubljane. *(Nekaj o lovu in pridelku.)* Nadjam se, ker je ravno zdaj čas za lov, da mi ne bote zamerili, gospodje lovci, da se tudi jaz z mojimi besedami v lov vtikam, in vam mesto tolstih prepelic, ktere so že v gorkejše podnebje odšle, svetujem druge tice, da bi jih streljali, namreč vrane črne in sive (Corvus cerone in C. cornix). One dajo prav zdravo divjačino, nam bi pa bilo streljanje teh škodljivk v veliko korist. Te živali bi se lahko brez hektorja in lede dobile. Nobenemu lovcu bi ne bilo potem treba na večer, iz lova gredé svoje prazne torbe obžalovati, kajti sleherni bi si jih lahko toliko nastrelil, kakor lažnjivi kljukec rac, da bi vse binglalo vran okoli njega. Vrane so se pri nas tako zelo pomnožile, da v večih tropah letajo po naših poljih tje in sem. Kadar se ktera takih drhal v kako turšico zapodí, je posestniku v malo trenutkih vkljub slamnatemu možu in drugih strahov grdo oderejo in veliko škode napravijo. — Ajda nam je spet slabo rodila; krompir nam gnjije; in turšico, ktera nam sicer dobro rodí, pa te tolovajke kvarijo; kaj bo? — Če pa tudi vi ne marate te vrste jerebic, pa nam naznanite strah, kterega se te liberalke bolj bojé kakor slame v hlačah, da bomo mogli turšico škode varovati.

En kmet R....

Iz Ljubljane. *(Odbor družbe kmetijske)* pomnožen po zastopniku c. k. deželne vlade in deželnem glavarju, je v poslednji seji odločil, da se z državne subvencije z 2800 gold. kupi 16 bikov, ki se dadó občinam ali pa poddružnicam kmetijskim. Trije odborniki so se že podali na Štajarsko in Koroško, da kupijo bike. Dalje je bilo sklenjeno, da se za 1000 gold. kupi ovnov in ovác jezerskega in trbiškega rodú, ki se tako razdelé po deželi, da gospodar, ki se podvrže pogojem, ki se bodo kmalu po „Novicah“ in „Laib. Zeitg.“ naznanje dali, dobí 1 ovna in 2 ovci. — Zarad zboljšanja gospodarstva na planinah je bilo sklenjeno, sl. ministerstvo kmetijstva prositi, da dovoli 200 gold. za prestavo izvrstne Trientelnove knjige v slov. jezik, 1000 gold. za premije po 50 do 100 gold. takim gospodarjem, ki na svoji planini izgledno gospodarijo. — Za gnojnišča, ki bodo tako narejena kakor bo družba kmetijska poduk dala, se bodo dala premija po 30 gold. in to posebno manjšim kmetom.

— *(Odbor kmetijske družbe)* je v seji 3. t. m. prevdarjal prosilce za bike, kterih se je oglasilo 38, ter prevdaril, da za 2800 gold. se bo dalo k večem kupiti 15 žlahnih bikov.

— *(Preskušnje učencev iz živinozdravilstva)* so bile

pretekli teden dovršene. Posebno dobro so te skušnje prestali: Velovšek Martin od sv. Štefana na Štajarskem, Žilnik Janez iz Šmarja na Dolenskem, Rep Anton iz Vrhnike. Ti trije so tudi preskušnje iz podkovstva najbolje naredili. — Spet tedaj dežela dobí več ljudí, ki bodo dobri živinozdravniški pomočniki pa tudi v podkovanji zdravih in bolnih kopit izvedeni kovači. Da bi pač kmalu do tega prišli, da bi vsaj vsaka soseska imela enega tacega!

— *(Zbornica trgovska in obrtnijska)* mora po ministerskem ukazu še enkrat voliti predsednika in podpredsednika, ker se je neka formalnost prezrla, ktero ministerstvo razklada po svoje. Volitev ne bode izpadla drugače kakor je bila — in potem bode konec besedi.

— *(Veliki posestniki)* volijo 18. dne t. m. poslanca v deželni zbor kranjski namesti izstopivšega grofa Coronini-a.

— *(Za prošta novomeškega)* je imenovan g. S. Vilfan, bivši korar novomeški.

— *(Prva slovenska igra v deželnem gledišču)*, ki jo je po novi vredbi deželnega zbora dramatično društvo igralo preteklo nedeljo, se je odlikovala na vsako stran: igra „Išče se nevesta“ se je izvršila z občnim zadovoljstvom in gledišče bilo je tako silno polno, da se je skupilo 256 gold. Začela pa se je gledišča predstava z slavnostnim prologom, ki ga je z živo pohvalo govorila izvrstna naša govornica gospodičina Ema Tomanova. V igri „Išče se nevesta“, ki se prišteva tako imenovanim olikanim šaloigram, in je težka zato, ker je polna lepih besed pa revna dejanj, se je vršilo vse tako gladko in brez spodtike, da je — „Tagblatt-u“ besedo zaprlo. Glavni roli ste bile v mojsterskih rokah gospé Odi-jeve in gospoda Grazeli-a, okoli kterih ste se jako dobro vêdle gospodičini Brusova in Hohnova in isto tako gospodje Šusteršič, Noli in Šukle. V g. Šusteršiču, ki je menda prvikrat stopil na javni oder, dobilo je dramatično društvo izvrstno akvizicijo. Iz srca čestitamo vsem, ki so na čast domače rečí javno pred svetom častno rešili svojo nalogo! — Kakor slišimo, stopi prihodnji mesec dramatično društvo s zanimivo opereto „Graničari“ na oder, ki je bila v Zagrebu z gromovito pohvalo igrana, in pa s priljubljeno burko „Županova Micika“. Želeli bi, da bi tista gospôda, ki ali ne razume slovenske besede ali pa kteri se mrzí národni naš jezik, svoje lože za oni večer dala na prodaj drugim, ki bi jih radi za ta večer kupili, ali pa ponudila brezplačno kakemu narodnemu znancu, da ne bi se izpolnilo nad takimi praznimi ložami g. Kromerjevo žuganje, da so „kurniki“, ki nič ne nesó!

— *(Dramatičnega društva odbor)* v Ljubljani daje na znanje, da se bo začela dramatična učilnica za gospé in gospodičine 15. oktobra t. m. Učenje bode brezplačno. Oglaša se ustmeno ali pismeno pri društvenem prvosedniku g. Grasselli-ju, na velikem trgu št. 263 v 2. nadstropji, kjer se tudi izvedó natančneji pogoji. Odbor.

— *(Slavnoznani pevec gosp. Gerbec)* je šel pretekli teden v Zagreb, kjer je pri operi obljubljen.

— *(Dr. Klun-u)* skazuje mestni magistrat čast, da mu, kakor smo iz verjetnega vira slišali, stavi na večer policija stražo pred njegovo stanovanje.

— *(Maša „latinska“ za šolo, dva glasa in orglje gosp. Ant. Nedveda)* je ravnokar prišla v zalogi Česko-Tillovi v Ljubljani na svetlo. Tudi to 20. delo, čegar partitura z glasoma vred v ličnem natisu veljá 1 gold. 50 kr., se vredno vvrstuje hvaljenim Nedvedovim kompozicijam. Priporočamo jo tedaj pevovodjem in organistom.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Časniki pripovedujejo, da se presvitli cesar podá po Donavi v Carigrad in potem v Egipt, ko se bode Sueški kanal odprl. — Pruski kraljevič naslednik je prišel na Dunaj; bil je od cesarja prijazno sprejet. Da bi iz te prijaznosti sledila kaka prusko-avstrijska zveza, ni misliti; Prus nikoli ni bil prijatelj Avstriji. — Na Dunaji se kuhajo skrivnostne rečí zarad tega, ali ostane sedanje ministerstvo ali ne, sicer bi se ne dalo razumeti, zakaj da se stara in nova „Presse“ — una pod krilom Beustovim, ta pod krilom Giskre — tako hudo ravsate. Stvar se suče okoli sprave s Čehi. Stara „Pressa“ pravi, da „nemška kazina v Pragi ni česka dežela, če tudi 4 ministri in en sektionschef s kazino vlečejo“. Nova „Presse“ pa staro pobija s tem, da pravi, da „brezznačajni in lahkomiselni so taki politikarji, kteri v eno mer kričijo po spravi“. Razpor v ministerskih krogih je tedaj očiten; Bog daj, da bi iz tega razpora ministerska se rodila sprava z narodi. — Skoro vsi neodvisni listi vladni, ki niso v posebni plači Giskra-Herbstovega ministerstva, govoré za to, in spoznavajo potrebo. Glasilo ogerskega ministerstva za gotovo pripoveduje, da se bližajo resni dogodjaji, ki bodo „podlogo dualizma podrli in novo državno poslopje zidali“. — Federalistični elementi čedalje bolj prihajajo na vrhunce — pravi deakovski „Naplo“. — V Dalmaciji se je vnel hud punt; nekteri kraji so se spuntali zarad nove vojne postave, da nočejo rekrutov dati in ne davka plačati. Nemudoma sta iz Trsta šla dva regimenta v Kotor (primorsko mesto v Dalmaciji) in iz Pulja so jadrale vojne ladije tje. Kakor se „Triest.“ piše, so se Dalmatinci na enem mestu z vojaki stepli tako, da je 30 vojakov mrtvih obležalo, enega oficirja pa so vjeli. Mnogo Kotorčanov je pobegnilo v Črnogoro. — Na Španskem žuga revolucija požreti svoje „očete“. Republikanci čedalje bolj na noge ustajajo in sicer tako, da je vlada že ustavila vse ustavne svobodščine in da zdaj zdaj pride cela dežela v obsedni stan.

Žitna cena

v Kranji 11. oktobra 1869.

Vagán pšenice 5 fl. 50. — rží 3 fl. —. — ječmena — fl. —. — ovsa 1 fl. 90. — soršice 3 fl. —. — ajde 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — krompirja 1 fl. 30. — fižola 3 fl. 54.

Žitna cena

v Ljubljani 9. oktobra 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10 — banaške 4 fl. 83. — turšice 2 fl. 90. — soršice 3 fl. 26. — rží 2 fl. 90. — ječmena 2 fl. 60. — prosa 2 fl. 60. — ajde 2 fl. 80. — ovsa 1 fl. 90 — Krompir — fl. —.

Kursi na Dunaji 12. oktobra.

5% metaliki 59 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 120 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 90 kr.	Cekini 5 fl. 82 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu	9. okt. 1869:	87. 17. 90. 27. 86.
na Dunaji		48. 14. 9. 44. 67.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 23. oktobra.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.